

Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni istungi protokoll nr 175

Eesti, videosild

Reede, 18. september 2026

Algus 9.00, lõpp 11.52

Juhataja: Peeter Tali (esimees)

Protokollija: Roosmarii Kukk (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Arvo Aller, Vladimir Arhipov, Enn Eesmaa, Rain Epler, Anti Poolamets, Urmas Reinsalu (Lea Danilson-Järg asendusliige), Maidu Ruusmann, Aivar Sõerd, Kadri Tali, Tarmo Tamm, Urve Tiidus, Kristo Enn Vaga, Luisa Värk

Komisjoni ametnikud: Teele Vares (nõunik-sekretariaadijuhataja), Teele Taklaja (nõunik), Getter Kristen Treumuth (nõunik)

Puudus: Tiit Maran

Kutsutud: välisminister Margus Tsahkna, ministri diplomaatiline nõunik Mari-Liis Sulg, Euroopa osakonna lauaülem Triin Hiiesalu, Justiits- ja Digiministeeriumi nõunik Mariko Jõeorg-Jurtšenko (2. päevakorrapunkt); Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi majanduse ja innovatsiooni valdkonna asestantsler Sigrid Rajalo ja ELi ja rahvusvahelise koostöö osakonna vanemnõunik Evelin Tõnisson (3. päevakorrapunkt); energeetika- ja keskkonnaminister Erkki Keldo, Kliimaministeeriumi kliima ja keskkonnahoidliku majanduse osakonna juhataja Laura Remmelgas ning sama osakonna nõunik Annika Varik, välissuhete osakonna EL teemade valdkonnajuht Eliise Merila (4.–5. päevakorrapunkt); Riigikantselei Euroopa Liidu sekretariaadi nõunik Karin Zereen (4.–5. päevakorrapunkt); Riigikogu Kantselei avalike suhete osakonna pressinõunik Maris Meiessaar (1.–6. päevakorrapunkt)

Päevakord:

5. Seisukoha andmine: ELi heitkogustega kauplemise süsteemi konkurentsivõime suurendamine ning seire-, aruandlus- ja tõendamiskorra lihtsustamine COM(2026) 616 ja COM(2026) 620

5. Seisukoha andmine: ELi heitkogustega kauplemise süsteemi konkurentsivõime suurendamine ning seire-, aruandlus- ja tõendamiskorra lihtsustamine COM(2026) 616 ja COM(2026) 620

Erkki Keldo andis ülevaate ELi heitkogustega kauplemise süsteemi konkurentsivõime suurendamise ning seire-, aruandlus- ja tõendamiskorra lihtsustamisest COM(2026) 616 ja COM(2026) 620. Energeetika- ja keskkonnaminister sõnas, et erialaliitude tagasiside kattub suures osas Eesti seisukohtadega ning erinevused puudutavad peamiselt sõnastuse detailsust ja läbirääkimisruumi. Eesti toetab pärast 2030. aastat realistlikumat heite vähendamise

trajektoori, millega nullheiteni jõudmine pikeneb 2047.–2048. aastale. Samas tuleks vähendamise tempot aastatel 2030–2035 veelgi aeglustada, arvestades tehnoloogiate tegelikku kättesaadavust, investeerimistsükleid, varustuskindlust ja Euroopa tööstuse konkurentsivõimet. Tasuta ühikute eraldamine peab jätkuma võimalikult kaua ja piisavas mahus, arvestades tehnoloogiate tegelikku valmidust, süsinikulekke riski ning konkurentsivõimet. Uued reeglid ei tohi seada ebasoodsasse olukorda ettevõtteid, kes on heidet juba vähendanud, ega kohustada tegema uusi investeeringuid uutesse tehnoloogiatesse. Põlevkivisektori ettevõtetele peab säilima võimalus saada tasuta ühikuid, võttes arvesse seniseid investeeringuid. Eesti toetab HKS-i ühikuhinna suuremat stabiilsust. Kuigi Euroopa Komisjoni ettepanek sisaldab turustabiilsusmeetmeid, peame vajalikuks tõhusamat mehhanismi, mis tooks turule täiendavaid ühikuid hinna kiire tõusu või kokkulepitud lävendite ületamise korral. See peab säilitama CO₂ hinnasignaali, kuid vähendama järske hinnakõikumisi ning muutma ettevõtete investeerimiskeskonna stabiilsemaks ja prognoositavamaks. Eesti prioriteedid on leevenduse laiendamine põlevkiviõlisektorile, sujuvam heite vähendamise trajektoor, tasuta ühikute jätkumine pärast 2030. aastat ning ühikuhinna stabiilsus. Liikmesriikidele peab säilima piisav otsustusõigus tulude kasutamisel ning väikeriikidele tuleb tagada õiglane juurdepääs Euroopa Liidu kesksetele fondidele. Samuti tuleb arvestada Eesti eripäradega merenduses, saarte ja jääolude puhul ning jäätmesektoris, kus riiklikud meetmed juba kehtivad. Energeetika- ja keskkonnaminister sõnas, et seisukohtade kujundamisel on arvestatud ettevõtjate ja erialaliitude tagasisidega ning lähtutud Eesti majanduse konkurentsivõimest. ELAK-i esimehega on täiendavalt vesteldud. Ta sõnas, et soovib, et seisukohtades kajastataks selgemalt varustuskindlust, sotsiaal-majanduslikku mõju ja julgeolekukaalutlusi, eelkõige arvestades, et Eesti põlevkivisektor on Ida-Virumaal. ELAK-i mandaat annaks võimaluse kaitsta Eesti eripärasid ning taotleda Euroopa Liidu tööstustega võrreldes õiglasi ja konkurentsivõimelisi tingimusi.

Urve Tiidus andis ülevaate [majanduskomisjoni arvamusest](#) ja arutelust ning märkis, et komisjon otsustas toetada Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohti. Otsus tehti hääletades (poolt 6: Jaak Aab, Mario Kadastik, Reili Rand, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi; vastu 3: Aleksei Jevgrafov, Rene Kokk, Mart Maastik; erapooletuid 0; ei hääletanud 1: Tõnis Mölder).

Tarmo Tamm andis ülevaate [keskkonnakomisjoni arvamusest](#) ja arutelust ning märkis, et komisjon otsustas toetada Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohti. Otsus tehti hääletades (poolt 6: Yoko Alender, Jüri Jaanson, Mait Klaassen, Hanah Lahe, Tiit Maran, Tarmo Tamm; vastu 3: Rain Epler, Lauri Laats, Andres Metsoja; erapooletuid 0).

Rain Epler küsis COM(2026) 619 kohta, miks ei ole Eesti seisukoht sõnastatud viisil, et toetada ettepanekut üksnes juhul, kui leevendus laieneb ka põlevkivisektorile. Põlevkivisektori väljajäämine kahjustaks oluliselt Eesti konkurentsivõimet ja majandust. R. Epler soovis täpsustust, millise läbirääkimiseelise annab praegune paindlikum sõnastus.

Erkki Keldo vastas, et arutluse all olnud täiendavates ettepanekutes on põlevkivisektor eraldi näitena välja toodud. Kuna otsus tehakse kvalifitseeritud häälteenamusega, tuleb liikmesriikidel kompromissi otsida ning Eesti peab säilitama läbirääkimisruumi. Jäik tingimuslikkus vähendaks võimalust kaitsta Eesti majandus-, julgeoleku- ja varustuskindluse huve ning selgitada põlevkivisektori eripära. Seetõttu tuleb seisukohtades selgelt väljendada Eesti prioriteete.

Rain Epler sõnas, et pole siinkohal positsioonil, et Eesti peab seisukohtades väga jõuline olema. R. Epler küsis, milline võimalik kompromiss võimaldaks vähendada põlevkivisektori leevendusmeetmest väljajäämise kahjulikku mõju ning kas lahendus võiks olla sektorile osalise või üleminekulise leevenduse kehtestamine.

Laura Remmelgas vastas, et kahte ettepanekut käsitletakse Euroopa Liidu läbirääkimistel tervikuna ning kuna tasuta ühikute jaotuse leevenduses lõplikku otsust ei ole, saame oma häält kuuldavaks teha. Eesti oli üks neljast riigist, kes Euroopa Komisjonilt nõudis käesoleva perioodi tasuta ühikute hulga suurendamist võrreldes varasemaga, mille osas Euroopa Komisjon tuli vastu. Samuti on oluline kaaluda, et ka ülejäänud sektorid, nagu soojatootmine, saaks rohkem tasuta ühikuid. Jätkatakse tööd selle nimel, et leevendus laieneks ka põlevkiviõli tootmisele, kuid samaaegselt tuleb säilitada läbirääkimisruum Euroopa Komisjoni ja ettepanekut toetavate liikmesriikidega, et saavutada põlevkivisektorile soodsamad tingimused ka pärast 2030. aastat.

Urmas Reinsalu küsis, millisele HKS-1 ühikuhinna prognoosile ja mudelile tugineb valitsus perioodil pärast 2030. aastat. Teiseks küsis U. Reinsalu, miks ei ole koostatud terviklikku majandusmõju analüüsi, mis hõlmaks põlevkiviõli-, jäätmepõletus-, merendus- ja lennundussektorit. Kolmandaks küsis kõneleja, miks ei arvestatud valitsuse seisukohtade kujundamisel põlevkiviõlisektori konkreetseid sõnastusettepanekuid. Neljandaks küsis U. Reinsalu, milline on praegune seis HKS-2 rakendamisega alates 1. jaanuarist 2028, millega Eesti nõustus, kuid mis pole siseriiklikult kooskõlas. Viiendaks küsis kõneleja, milline on valitsuse seisukoht tasuta kvootide julgeolekukaalutlustele andmise osas põlevkivienergia tootmisele põlevkivielektrina.

Erkki Keldo vastas, et peab julgeolekut väga oluliseks ning nõustub, et seisukohtades tuleks veel selgemalt rõhutada varustuskindlust, julgeolekut ning sotsiaal-majanduslikku mõju. Minister jätkas, et Eesti oli üks algatajatest, kes soovis HKS-2 edasilükkamist, kuna selle mõju nii kütusele kui toasoojale on märkimisväärne. Ettevõtjate konkreetseid ettepanekud on läbi vaadatud ning suures osas arvesse võetud, sealhulgas on minister suhelnud Eesti Energiaga. Seisukohtadesse ei ole lisatud konkreetseid protsente ega arvulisi eesmärke, et säilitada läbirääkimisruum. Valitsuse ja ettevõtjate ühine eesmärk on võimalikult sujuv heite vähendamise tempo, põlevkivisektori ning Eesti eripärade arvestamine. Eesti huvide kaitsmine eeldab ühist tegutsemist nii valitsuselt kui opositsioonilt, sealhulgas suhtlust Euroopa Parlamendi sõsarparteidega. Minister peab oluliseks ka majandusmõju ning nõustub, et seisukohtadesse võiks sõnastada ärikasumi vähenemise asemel, et kui kahju põlevkivisektoris suureneb, võivad tulla väga olulised sotsiaal-majanduslikud ja julgeoleku probleemid. Rahandusministeerium arvutab kvoodihinna prognoosi, kuid kvootide edasine vähenemine pole siiski teada. Rahvusvaheliste ekspertide hinnangul CO₂ ühikuhinna kasv aeglustub, kuid jätkub mõõdukas tempos kasv kvoodile säilib. E. Keldo lisas, et prognoosid ja eeldatavad tulud peavad põhinema sõltumatul ekspertiisil, mitte poliitilisel sekkumisel.

Tarmo Tamm andis teada, et on kirjalikult edastanud kaks muudatusettepanekut. Ta sõnas, et me ei tohiks rafineerimistehast või fossiilkütuste tootmist piirata, kuna fossiilkütuste tarbimine ei vähene. Seega tegi kõneleja ettepaneku, et rafineerimistehased ei peaks ka edaspidi maksma CO₂ kvoodi eest. Lisaks peaksime rohkem arvestama varustuskindlusega, julgeolekukaalutlustega ning sotsiaal-majandusliku mõjuga. T. Tamm palus muudatusettepanekute osas hääletust.

Erkki Keldo vastas, et toetab Tarmo Tamme ettepanekuid. Ta märkis, et esimese ettepaneku

sõnastust tuleb siiski täpsustada, sest sektoriteülese parandusteguri võimalikul käsitlemisel alamdirektiivis tuleb arutellu hõlmata ka põlevkivisektor. E. Keldo lisas, et ELAKi toetus antud ettepanekutele tugevdaks Eesti läbirääkimispositsiooni Euroopa Liidus.

Peeter Tali palus ELAKi sekretariaadil kuvada Teamsis ekraanile Tarmo Tamme muudatusettepanekud ning luges need seejärel ette.

Erkki Keldo lisas, et Tarmo Tamme soovitud täpsustus puudutab sektoriteülest parandustegurit ning kuna seda käesoleva direktiivi raames ei käsitleta, vaid see võib tõusetuda alamaktide menetluses, lisatakse täpsustus seisukohtadele selgitusena, mitte eraldi seisukohana.

Peeter Tali nõustus ministri pakutud täpsustusega.

Rain Epler sõnas, et ministeeriumi esindaja tõi välja lisaühikud, mida COREPERi arutus oli väidetavalt 33 miljoni euro väärtuses, kuid need ühikud tekivad teiste osaliste arvelt, mistõttu tuleb arvestada ka riskiga, et põlevkivisektor jääb leevendusest välja. R. Epler sõnas, et ei toeta ministri ettepanekut lisada Tarmo Tamme täpsustused selgitustesse, vaid need tuleb kajastada seisukohtades. R. Epler toetas T. Tamme ettepanekute üldist suunda, kuid peab vajalikuks jõulisemat sõnastust. Samuti palus kõneleja panna hääletusele tema esitatud muudatusettepanekud.

Peeter Tali palus Rain Epleril tutvustada oma muudatusettepanekuid.

Rain Epler sõnas, et koostas muudatusettepanekud koos seletuskirjadega enne ETK seisukohtade saabumist ja ligikaudu samal ajal ETLi ettepanekutega ning konsulteeris hiljem mõlema organisatsiooniga. Ettepanekud koos seletuskirjadega esitas kõneleja füüsiliselt istungile eelnenud hommikul. R. Epler selgitas, et need ettepanekud kattuvad sisuliselt erialaliitude seisukohtadega, kuid punktis 1.6 rõhutas ta lisaks põlevkivielektri olulisust Eesti varustuskindlusele. Varustuskindluse hinnangu alusel peab riigil olema võimalus lubada elektritootmist piiratud ulatuses leevendatud tingimustel. COM(2026) 619 ettepaneku puhul tuleks hinnata ka osalise või üleminekulise leevenduse võimalust, kuna COREPERi positsioon näeb teistele sektoritele ette leevenduse, kuid põlevkivisektorile mitte. R. Epler palus panna muudatusettepanekud hääletusele.

Erkki Keldo vastas, et Tarmo Tamme muudatusettepanekud on seotud kõnealuse HKSi direktiiviga ning need tuleb lisada seisukohtadesse. Selgitusena soovis minister kajastada üksnes võimalikku alamakti puuduvat punkti, kuna ei ole kindel, kas see menetlus avatakse, sest küsimus ei kuulu praegu direktiivi arutellusse. Kui alamakt avatakse, annab selgitus Eestile selgema lähtekoha.

Rain Epler sõnas, et kui meil on kohe antud osas seisukoht ning kui alamakt avatakse, siis Eesti läbirääkijad teavad, millest lähtuda.

Erkki Keldo vastas, et kui lisada see käesoleva direktiivi seisukohtadesse, siis kitsendaks see läbirääkimisvõimalusi. Minister rõhutas, et lisaks põlevkivisektori eest seismisele, peame kaitsma huve ka näiteks kaugküttes ja laevanduses. E. Keldo lisas, et Rain Epleri ettepanek 1.6 muudaks täielikult HKS loogikat.

Rain Epler sõnas, et tema eesmärk ongi HKSi loogikat muuta.

Erkki Keldo vastas, et ettepanek muuta HKSi nii, et fossiilsel elektritootmisel oleks võimalik saada tasuta ühikuid, muudaks süsteemi senist loogikat ega leia tõenäoliselt enamiku liikmesriikide toetust. Eesti seisukohtades on seetõttu rõhutatud, et HKSi reformimisel tuleb arvestada varustuskindluse ja julgeolekuga. ELAKi toetuse korral tuleks keskenduda sellele põhimõttele ning taotleda muudatusi läbirääkimiste ja kompromisside kaudu, mitte kogu HKS-1 süsteemi ümberkujundamist.

Peeter Tali sõnas, et Tarmo Tamme muudatusettepanekud järgivad ELAKis varem kujundatud põhimõtteid, et HKS-2 tuleb võimaluse korral tühistada või selle rakendamine edasi lükata ning HKS-1 reformida, säilitades süsinikuheite vähendamise eesmärgi. Varasema otsuse kohaselt peab üleminek sõltuma tehnoloogiate kättesaadavusest ja piisavast rahastusest ja muudest vajalikest eeldustest.

Aivar Sõerd sõnas, et Tarmo Tamme muudatusettepanekud väärivad kaalumist. TKL on teinud ettepaneku loobuda tasuta ühikute eraldamise sidumisest kohustuslike investeerimiskavadega, kuna see võib kahjustada põlevkiviõlitootmise konkurentsivõimet. A. Sõerd küsis, kas see on Vabariigi Valitsuse seisukohtades või koosmõjus Tarmo Tamme ettepanekutega piisavalt arvesse võetud.

Erkki Keldo vastas, et ettepanekuid on arvesse võetud ning et taotleme nii üldpõhimõtteid kui ka seda, et põlevkivisektor saaks erandi.

Laura Rimmelgas lisas, et Euroopa Komisjon on ettepaneku teinud arvestades, et suured terase- ja alumiinimitööstuse ettevõtted ühikute ostmise pealt säästetud raha kolmandatesse riikidesse ei investeeriks, nagu seda on tehtud, siis mitmed liikmesriigid toetavad teatud tingimuslikkust. Eesti on seisukohtades toonud välja, et juhul, kui tingimuslikkus jääb, siis sektoritele, kus täna ei ole tehnoloogiat, oleks järgmine samm süsiniku tehnoloogiline kinnipüüdmise, nii nagu põlevkivisektoris. Seega neile tuleks teha erand ning mitte rakendada tingimuslikkust.

Peeter Tali sõnas, et vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele ei saa istungil viibida Lea Danilson-Järg, kui liikmena osaleb Urmas Reinsalu.

Lea Danilson-Järg palus täpsustada, kas selleks et ta Urmas Reinsalu saaks sõna võtta, ei saa L. Danilson-Järg istungil viibida.

Peeter Tali vastas, et asendusliikme määramine on lubatav juhul, kui põhiliige ei saa või ei soovi komisjoni istungil osaleda. Kui Urmas Reinsalu tahab esitada täiendus- ja parandusettepanekuid, siis tema on volitatud komisjoni liikmeks.

Lea Danilson-Järg vastas, et lahkub istungilt, kuna Urmas Reinsalu on volitatud teda asendama.

Urmas Reinsalu küsis, kas istungil osalemine tähendab kõnes viibimist või sõna võtmist.

Peeter Tali vastas, et Teamsi formaat on samasugune nagu füüsiline istung. Vastavalt kodu- ja töökorra seadusele tuleb asuda seisukohale, et asendusliikme määramine on lubatav üksnes juhul, kui põhiliige ei saa või ei soovi komisjoni istungil osaleda.

Urmas Reinsalu küsis, miks ELAKi esimees ei arvestanud ETLi palvet osaleda istungil, arvestades, et huviorganisatsioonid esitasid väga põhimõtteliselt erinevad seisukohad ka valitsuse välja pakutud sõnastusele.

Peeter Tali vastas, et on läbi töötanud ETLi saadetud ettepanekud ja nende ettepanekuid arvestanud.

Urmas Reinsalu sõnas, et on edastanud oma muudatusettepanekud meili teel. U. Reinsalu küsis, mis on valitsuse positsioon, kui suures mahu, mis aja jooksul ja mis tingimustel Eesti põlevkiviõlisektor tasuta kvooti saab ning mis saab sellest tulevikus arvestades, et see puudutab ettepanekuid 2040. aastani. U. Reinsalu sõnul on valitsuse positsioonis juba mööndused ka investeerimiskohustuse tekitamiseks. Samuti küsis U. Reinsalu, kas meil on kvalifitseeritud häälteenamuse vähemus oma positsiooni toetuseks. U. Reinsalu küsis, milline oleks Euroopa Komisjoni ettepaneku rakendumise kvantitatiivne mõju põlevkiviõlisektorile ja Eesti

majandusele. Valitsuse seisukohtades ei tuvastanud kõneleja vastavat hinnangut, kuigi ettevõtted ja erialaliidud on võimalikule mõjule tähelepanu juhtinud. Kõneleja uuris, kas valitsus nõustub nende hinnangutega või lähtub alternatiivsest mõjuanalüüsist.

Erkki Keldo vastas, et valitsuse seisukoht on tagada tasuta ühikute eraldamine võimalikult suures mahus ja pika aja jooksul. Konkreetsete arvude fikseerimine piiraks läbirääkimisruumi, sest arvutusmetoodikat vaadatakse pidevalt üle. Kuna liikmesriigid alles kujundavad oma seisukohti, on kvalifitseeritud häälteenamuse saavutamiseks oluline leida liitlasi ja teha koostööd Euroopa tasandil. E. Keldo sõnas, et usub, et Euroopa Komisjoni algne ettepanek muutub läbirääkimiste käigus, ning keskendub Eesti ettevõtjate ja majanduse konkurentsivõime seisukohalt parima võimaliku tulemuse saavutamisele.

Peeter Tali keeldus uskumast, et põlevkivikeemial, mis on otseselt seotud põlevkiviõli tegemisega, ei ole Eestis tulevikku ning seega peame oma ressursse mõistlikult ja keskkonnahoidlikult kasutama.

Tarmo Tamm kinnitas, et toetab energeetika- ja keskkonnaministri arusaama tema ettepanekute kohta ning et see käsitlus sobib talle.

Urmas Reinsalu küsis, kas ministri mõttekäik, et pole mõtet analüüsida Euroopa Komisjoni ettepaneku mõju, kuna loodetakse, et ettepanek ei realiseeru viitab asjaolule, et analüütilist alust pole. U. Reinsalu küsis, kas Euroopa Komisjoni ettepaneku mõjuanalüüs on olemas või tuginetakse üksnes eeldusele, et ettepanek ei jõustu kavandatud kujul. Samuti küsis kõneleja, millise CO₂ hinna võttis Euroopa Komisjon tulevikuproгноosi aluseks. Lisaks küsis U. Reinsalu, kas vastab tõele, et Eesti Energia kavatseb järgmise aasta alguses konserveerida vanema põlevkiviõlitechase ehk nn Enefit 140 ning kuidas seostub see valitsuse ressursipoliitikaga.

Erkki Keldo vastas, et ei väitnud, et Euroopa Komisjoni ettepaneku mõju hindamine on mõttetu, vaid fookus on saavutada ettepanekutega Eestile võimalikult hea tulemus ning suunata piiratud ressursid põhistsenaariumi analüüsimisele. Ettevõttepõhise majandusmõju hindamiseks tuleks andmeid küsida ettevõtetelt, kuid paljud neist ei soovi ärisaladuse, konkurentsieelise ja rahavoogude juhtimisega seotud teavet avaldada. Seetõttu saame kirjeldada üldist majanduslikku mõju. E. Keldo jätkas, et Euroopa Komisjoni ettepanekus lähtutakse perioodil 2030–2040 CO₂ tonni hinna puhul eelduslikult 150 eurost, kuid Euroopa Komisjon ei soovi seda avalikult kinnitada, et vältida täiendavaid spekulatsioone. Tegelik hind sõltub läbirääkimiste tulemusest ja turu reaktsioonist. Ettepanekupaketi eesmärk on vähendada turumanipulatsiooni ning suurendada hinnastabiilsust.

Rain Epler sõnas, et tema hinnangul kujundas COREPERi kohtumisel Euroopa Komisjon Eesti jaoks ebasoodsa seisukoha. Selgitustest nähtub, et nii nafta- ja gaasisektorile kui ka põlevkivisektorile ei kavandata erandeid. R. Epler küsis, millel põhineb lootus, et Euroopa Komisjon oma ettepanekut siiski muudab.

Erkki Keldo vastas, et läbirääkimised on algusjärgus ning liikmesriigid alles kujundavad oma seisukohti. Tegemist on olulise debatiga, mis mõjutab kõikide liikmesriikide majandust ja konkurentsivõimet. Kuigi põlevkivisektorile ei ole veel erandit ette nähtud, tuleb selle nimel pingutada, et Eesti seisukohti teistele liikmesriikidele tutvustada. E. Keldo rõhutas, et tema kogemuse põhjal ei ole Euroopa Komisjoni algsed ettepanekud tavapäraselt jäänud muutusteta.

Peeter Tali sõnas, et vaatamata poliitilistele erimeelsustele tuleks Euroopas tutvustada Eesti põlevkivisektori unikaalsust ning seista ühiselt Eesti riigi ja ettevõtjate huvide eest.

Urmas Reinsalu küsis, kuidas loodetakse saavutada emissioonikaubanduse prognoositavus ning millise hinnatasemeni loodetakse HKS-1 puhul jõuda 2040. aastaks.

Erkki Keldo vastas, et Eesti lähtub CO₂ tonni hinna puhul eelduslikult 75 eurost, mis oleks ka indekseeritud. Samas ei ole tegemist veel lõpliku summaga, vaid sõltub läbirääkimistest teiste liikmesriikidega. Hinnastabiilsust kavatsetakse tagada täiendavate kvootidega.

Vladimir Arhipov nõustus, et Eesti peab ühiselt kujundama ja seisma oma seisukohtade eest. V. Arhipov küsis, kas läbirääkimistel ei peaks oma seisukohtades olema siiski jõulisem. Ta lisas, et Rain Epleri seisukohtades on rohkem läbirääkimisruumi ning samuti väljendavad need paremini Eesti vajadusi ja ootusi.

Erkki Keldo vastas, et koostöös ELAKiga oleme Eesti eripära ja prioriteedid selgelt sõnastanud. Diplomaatilistes läbirääkimistes ei ole siiski otstarbekas siduda end kohe konkreetsete protsentide või ultimaatumitega. Valitsuse seisukohad annavad võimaluse tegutseda läbirääkimistel konkreetset ja vajaduse korral jõuliselt. HKS-1 reformi puhul tuleb arvestada kõigi liikmesriikide huvidega ning kvalifitseeritud häälteenamusega otsustamisel on Eesti 0,3% häälekaalu tõttu vaja leida võimalikult palju liitlasi eelkõige suurriikide seast. Meie prioriteedid on täiendavad kvoodid, Euroopa julgeolek, varustuskindlus ja Eesti eripära. Tarmo Tamme muudatusettepanekute heakskiitmisel kajastuksid need seisukohtades veel selgemalt, sest eesmärk on saavutada Eesti majandusele, ettevõtjatele ja inimestele võimalikult hea tulemus.

Rain Epler küsis, kas on vastupakkumine, näiteks mõne teise ministeeriumi haldusalas, millega endale liitlasi otsime.

Erkki Keldo vastas, et pidas liitlaste otsimise all silmas heatahtlikku ja koostööpõhist suhtlust liikmesriikidega, kellel kõigil on oma huvid. Mida rohkem leiame HKS-1 reformi suhtes samameelseid riike ja valitsusi, seda parema tulemuse Eesti saavutab. Jäigad ultimaatumid võivad jätta mulje, et me ei arvesta teiste liikmesriikide muredega. Seetõttu tuleb otsida lahendusi, mis võimaldavad ühtaegu täita Euroopa Liidu pikaajalisi eesmärke liikuda tulevikutehnoloogiate ja keskkonnasäästlikuma majanduse poole.

Urmas Reinsalu küsis, kui suur emissioonikaubanduse tulu autonoomia eesmärk Eesti valitsusel praegu on.

Erkki Keldo vastas, et kvoodituludel on siseriiklikult jagamisel võimalikult suur autonoomia.

Urmas Reinsalu küsis täpsustavalt, kas täna kehtiv süsteem võimaldab meile võimalikult suurt autonoomiat või mitte.

Erkki Keldo vastas, et kehtiv süsteem võimaldab kvoodituluseid paindlikult kasutada. Seni on valitsused suunanud neid peamiselt üldistesse eesmärkidesse, sealhulgas liikuvusse ja elamute energiatõhususse, kuid välistatud ei ole olnud ka majanduse, ettevõtluse ja tööstuse konkurentsivõime toetamine ning keskkonnahoidlikumaks muutmine. Rahastuse osakaalu jaotus sõltub erinevate valitsuste prioriteetidest ning ettepanek on säilitada see paindlikkus ka tulevikus.

Rain Epler sõnas, et Eesti on rohepöörde eesmärkide täitmisel olnud esirinnas, kuid käesoleva Riigikogu koosseisu ajal vähendati riigi otsustusvabadust kvooditulude kasutamisel. Enne Reformierakonna algatatud atmosfääriõhu kaitse seaduse muudatust võis valitsus kasutada osa tulust ka mujale, sealhulgas näiteks majanduse edendamiseks, kuid muudatuse järel tuleb kogu tulu suunata keskkonnanäesmärkide täitmiseks. R. Epler sõnas, et ei nõustu seega täielikult ministri väitega, et vahendeid saab kasutada majanduse üldiseks edendamiseks ning seadis

kahtluse alla, kas rohelisele majandusele keskenduv mudel on pikaajaliselt elujõuline.

Erkki Keldo sõnas, et 2050. aasta kliimaneutraalsuse eesmärgi kokkuleppimisel juhtisid Eesti valitsust Keskerakond, Eesti Konservatiivne Rahvaerakond ja Isamaa. E. Keldo sõnul oli Rain Epler sel perioodil keskkonnaminister ja on seetõttu temaga hästi kursis.

Urmas Reinsalu tutvustas enda esitatud muudatusettepanekuid. Esimese ettepanekuna tuleks väljendada selgelt, mis on meie soov tasuta kvootide osas põlevkiviõli tootmise väärtusahelas. Meie positsioon peaks olema, et oleme vastu lubatud heitkoguse ühikute eraldamisele ja sidumisele kohustuslike investeerimiskavadega. Seega peaks ELAK fikseerima, et antud seisukohale on parlamendi reservatsioon. U. Reinsalu hinnangul toetab ettepanek läbirääkimistel ministrit, et tasuta kvoodid antud tingimustega, mis varasemalt on menetluslikult olnud, peavad säilima. Teine ettepanek on toetada direktiivide täiendamist kindla hinnalae kehtestamisega. HKS-1 süsteemi reformimisel ja globaalses majandusahelas suurvõimudega võrreldes, võiks see olla oluliselt väiksem, kui 75 eurot tonni kohta. Ratsionaalne on läheneda sellele fikseeritud hinnalae mõjul, mitte spekulatiivse turu ühikumenetluse kaudu. Kolmas ettepanek näeb ette lineaarse trajektoori pikendamist. U. Reinsalu juhtis tähelepanu, et Eesti positsioon oli 2040. aastaks kliimaneutraalsuse eesmärki 90% toetada tingimuslikult, siis nüüd on ilmnunud, et tingimuslikkusest pole midagi järgi. Neljanda ettepanekuna tasub taotleda riigi energiapuuduse erandit põlevkivienergeetikale. Üleminekuklausliga mitmed liikmesriigid juba kasutavad fossiilkütuste tasuta kvootide erandit. Eesti praeguses energiapuuduse situatsioonis on tasuta erandit põhjendatud kaaluda. Selle ettepaneku on varasemalt teinud ka ETK, kui olid akuutsed energiakriisi probleemid. Viienda ettepaneku juures toetab U. Reinsalu maksimaalse autonoomia eesmärki, et liikmesriigid saaks ise heitmekaubanduse tulude sihtotstarvet määratleda. Kuuenda ettepaneku juures tuleks rõhutada seisukohta HKS-2 suhtes, kuna Küprose eesistumisel on eksitavalt välja kujunenud positsioon, et edasilükkamise osas on saavutatud liikmesriikide kokkulepe. HKS-1 juures ei peaks toetama valdkondade laiendamise kavatsusi.

Peeter Tali täpsustas, et hetkel on eesistuja riigiks Iirimaa ning Eesti seisukoht on endiselt HKS-2 tühistada või kui see pole võimalik, siis võimalikult pikalt edasi lükata.

Urmas Reinsalu vastas, et Eesti osalusel Küprose eesistumisel lepiti teistsuguse formuleeringuga seisukoht liikmesriikide poolt kokku.

Peeter Tali märkis, et kinnitatud seisukoht HKS-2 tühistada või edasi lükata kehtib, ning praegu otsustati HKS-2 rakendumine edasi lükata.

Urmas Reinsalu vastas, et seega on see asjakohane seisukohtades fikseerida.

Erkki Keldo vastas Urmas Reinsalu muudatusettepanekutele, et esimene ettepanek ei ole kooskõlas HKS-i loogikaga. Kui heitkoguste kogumaht väheneb, peab vähenema ka tasuta eraldatavate ühikute maht, sest vastasel juhul ei oleks süsteem toimiv ega leiaks teiste liikmesriikide toetust. Investeerimiskavade puhul on valitsuse seisukohtades juba arvestatud varasemate investeeringute ja investeeringute põhjendatusega põhimõttel, et kui investeering ei ole mõistlik, ei tohiks tasuta ühikute eraldamist sellega siduda. Seega ei ole U. Reinsalu esimese ettepaneku esimene osa teostatav, kuid teine osa on juba arvesse võetud. Teise ettepaneku puhul toetavad ka valitsuse seisukohad turu stabiilsust tagavat lävendit, kuid ei sõnasta seda otseselt. Fikseeritud lävend ehk hind tähendaks sisuliselt uue üleeuroopalise CO₂ maksu kehtestamist. Eesti ei ole uusi Euroopa Liidu makse toetanud ning E. Keldo teada ei ole seda teinud ka Isamaa erakond. Kui Isamaa soovib oma seisukohta muuta, tuleb sellest avalikkust selgelt teavitada. U. Reinsalu kolmandas ettepanekus käsitletud heite vähendamise trajektoori kohaldamine tegelikele tehnoloogilistele võimalustele on valitsuse seisukohtades

juba kajastatud. ELAK-i toetuse korral lisatakse ka Tarmo Tamme ettepanek soovitusena selgitusele juhaks, kui alamakt arutusele tuleb. Neljanda ettepaneku osas sõnas E. Keldo, et põlevkivielektrile ei eraldata juba praegu tasuta kvoote ning selle muutmine eeldaks kogu HKSi ümbertegemist, mida Euroopa Liit ei toeta. Kui seda soovitakse, siis peab leidma teised lahendused. Viienda ettepaneku puhul tõi E. Keldo välja, et isegi kui toetame liikmesriikide võimalikult suurt autonoomiat, tuleb arvestada ka suurriikide huviga säilitada kesksete fondide oluline roll. Kvalifitseeritud häälteenamuse saavutamiseks vajame suurriikide toetust ning seetõttu tuleb leida tasakaal kesksete fondide ja liikmesriikide otsustusvabaduse vahel, et saavutada Eestile parim tulemus. Kuuenda muudatusettepaneku kohta sõnas minister, et HKS-2 antud direktiiv ei reguleeri. Jätkuvalt kehtib Vabariigi Valitsuse seisukoht HKS-2 tühistada või kui see ei osutu võimalikuks, siis edasi lükata. Täiendavaid liitlasi otsusele on seni lisandunud vähe, kuid HKS-2 rakendamine on edasi lükatud ning kehtiv otsus säilib.

Rain Epler küsis, kas E. Keldo seisukohast võib järeldada, et Eesti konkurentsivõime ja põlevkivitööstuse toetamiseks tuleks HKSi muutmise asemel kaaluda Euroopa Liidust lahkumist.

Erkki Keldo vastas, et viide puudutas ettepanekut eraldada põlevkivielektrile tasuta kvoote, mida juba praegu ei tehta ning sellise erandi kehtestamine eeldaks sisuliselt Euroopa Liidust ja heitkogustega kauplemise süsteemist lahkumist.

Urmas Reinsalu palus täpsustada julgeolekuargumenti seoses Poolale 2025. aastal antud võimsusturu erandiga, mis kehtib 2028. aasta lõpuni. U. Reinsalu küsis, kuidas on see kooskõlas Euroopa Liidu liikmesusega ning direktiivi artiklis 10c sätestatud erandiga, mida on põhimõtteliselt võimalik täiendada.

Erkki Keldo vastas, et see on kaudselt HKSi reguleerimise all.

Laura Rimmelgas täpsustas, et elektritootmisele jaotati tingimuslikult tasuta ühikuid, kuid vähesed riigid otsustasid seda taotleda. Eesti otsustas toona, et see ei ole mõistlik, kuna oleks eeldanud teatud fossiilsete tootmisplokkide sulgemist ning nende asemele säästetud rahaga puhtamate tootmiste ehitamist.

Peeter Tali selgitas komisjoniliikmete esitatud muudatusettepanekute hääletamise järjekorda.

Rain Epler küsis, kas Tarmo Tamme esialgne ettepanek läheb seisukohtades kaasa selgitusena.

Tarmo Tamm vastas, et kuna Erkki Keldo hoiak on seista Eesti ettevõtluse eest, siis ta on nõus, et tema seisukohad lisatakse seisukohtadesse selgitusena, juhul, kui neid vaja on.

Urmas Reinsalu küsis, kas Tarmo Tamme seisukohtade lisamine selgitusena tähendab, et neid ei kajastata Eesti seisukohtadena.

Peeter Tali vastas Urmas Reinsalu küsimusele jaatavalt.

Peeter Tali pani esmalt hääletusele Tarmo Tamme esitatud ettepaneku täiendada Vabariigi Valitsuse seisukohtasid punktis 1.1., 1.3 ning 1.4.1 vastavalt:

1.1 Eesti peab Euroopa Liidu (EL) heitkogustega kauplemise süsteemi (HKS) oluliseks konkurentsivõime ja kliimapoliitika instrumendiks. Samas peab HKSi heitkoguse ühikute vähendamise tempo olema võimalikult sujuv ning lähtuma sellest, kui kiiresti muutuvad vajalikud tehnoloogiad tegelikult kättesaadavaks ja majanduslikult tasuvaks ning arvestama varustuskindluse ja julgeolekukaalutlustega. ELi heitkoguste vähendamise eesmärkide saavutamisel peab säilima tasakaal eri sektorite vahel ning HKSi aeglasem heite vähendamine ei tohiks tähendada, et puudujäägi katmiseks eeldatakse süsiniku sidumise suurendamist

maakasutussektoris, ega suuremat heite vähendamist transpordi või hoonete sektoris.

1.3 Eesti leiab, et ühikute tasuta eraldamine peab jätkuma tempos, mis arvestab tehnoloogiategelikkude valmidust, süsinikulekke riski, ELi tööstuse konkurentsivõimet ning varustuskindlust, julgeolekukaalutlusi ja sotsiaalmajanduslikku mõju. Ühikute tasuta eraldamise süsteem ei tohi panna ebasoodsasse olukorda ettevõtteid, kes on investeerinud heite vähendamisse ja saavutanud olemasoleva tehnoloogiaga juba parima võimaliku taseme.

1.4.1 Kui tasuta ühikute eraldamise sidumine heite vähendamise kavadega säilib, tuleb arvestada raskesti vähendatava heitega ja kapitalimahukate tööstusharude eripäradega ning olukordadega, kus vajalikud tehnoloogiad ei ole veel piisavalt küpsed või kättesaadavad, nagu näiteks põlevkiviõlisektoris. Arvesse tuleb võtta ka investeringuid, mis aitavad vähendada HKSi kuuluva käitise heidet, sealhulgas ettevõtte teistes tootmisüksustes või taristus, samuti tuleb arvestada enne 2031. aastat tehtud asjakohaseid investeringuid ja nende mõju heite vähendamisele. Eelistame, et kavade kestus on pikem ning nende miinimummaht väiksem kui käitise viieaastase ELi HKSi tsükli tasuta eraldatavate ühikute kogumaht.

(poolt 9: Arvo Aller, Mairo Ruusmann, Aivar Sõerd, Kadri Tali, Peeter Tali, Tarmo Tamm, Urve Tiidus, Kristo Enn Vaga, Luisa Värk; vastu 0; erapooletuid 0; ei hääletanud 4: Vladimir Arhipov, Enn Eesmaa, Rain Epler, Anti Poolamets).

Rain Epler soovis rõhutada, et ei hääletanud. R. Epler palus protokollida oma kommentaari, et oleks hääletanud Tarmo Tamme esialgse ettepaneku poolt, kuid kuna T. Tamm istungi käigus muutis oma seisukohta ja seisukohtadest jäi välja osa, mis ettevõtjatele oli kriitilise tähtsusega, siis ei näe ta põhjust selles hääletuses osaleda.

Anti Poolamets sõnas, et ühineb Rain Epleri märkusega.

Peeter Tali pani järgmisena hääletusele Rain Epleri esitatud ettepaneku muuta Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohti vastavalt:

1.1. Eesti peab vajalikuks ELi heitkogustega kauplemise süsteemi põhimõttelist ümberhindamist ning toetab EL HKSi loobumist. Süsteem ei ole Eesti hinnangul põhjendatud juhul, kui selle tulemus on tegeliku ja tehnoloogiliselt teostatava heite vähendamise asemel tootmise lõpetamine Euroopa Liidus, impordi suurenemine, konkurentsivõime halvenemine või strateegilise tootmisvõime kadumine.

Kuni EL HKSi loobumiseks puudub vajalik toetus, taotleb Eesti süsteemi muutmist viisil, mis kaitseb Euroopa ja Eesti majanduse konkurentsivõimet, energiajulgeolekut, varustuskindlust, kriisitaluvust ja strateegilise tootmisvõime säilimist. HKS ei tohi põhjustada Euroopa Liidus tootmise lõpetamist ja selle asendumist kolmandatest riikidest pärineva impordiga.

Eesti taotleb võrreldes Euroopa Komisjoni ettepanekuga laugemat ja perioodi jooksul ühtlasemalt jaotatud heitkoguse ühikute vähendamise trajektoori ning eelkõige oluliselt madalamat lineaarset vähendamistegurit perioodil 2031–2035.

Enne kvootide vähendamise trajektoori edasist karmistamist peab toimuma siduv ülevaatus, milles hinnatakse tehnoloogiategelikkude ja vajaliku taristu tegelikkude kättesaadavust, majanduslikku teostatavust, energiahinna ja tööstuse konkurentsivõime arengut, tootmise ümberpaiknemist, impordisõltuvust ning mõju varustuskindlusele ja süsinikulekke ohule. Kui regulatsiooni aluseks olnud eeldused ei ole täitunud, ei tohi vähendamise trajektoori automaatselt karmistada.

1.2. Eesti taotleb EL HKSi direktiivi automaatset tehnoloogilise teostatavuse kaitseklauslit.

Kvootide tasuta eraldamist ei tohi vähendada või karmistada ulatuses, milles nõutava heite vähendamiseks vajalik tehnoloogia, taristu või kolmanda isiku teenus ei ole tööstuslikus mahus kättesaadav ja majanduslikult rakendatav.

1.3. Eesti peab vajalikuks säilitada tasuta eraldamine süsinikulekke vastase kaitsemehhanismina.

Tasuta eraldatavate ühikute arvutamise võrdlusaluseid tuleb vähendada võimalikult aeglaselt tempos ning võrdlusaluste määramise meetodika peab olema liikmesriikidele ja käitajatele kontrollitav ja läbipaistev.

Käitisele või käitise allüksusele, kus tasuta eraldamine põhineb protsessiheelte, kasutatakse parimat võimalikku tehnikat ning täiendavaks heite vähendamiseks puudub tööstuslikult

kättesaadav ja majanduslikult teostatav lahendus, ei tohi kohaldada sektoriteülest parandustegurit viisil, mis vähendab täiendavalt selle tasuta eraldist. Selleks vajalik ühikute reserv tuleb süsteemis eraldi tagada.

Tasuta eraldamise reeglites tuleb arvestada kodumaise kütuse tootmise rolli liikmesriigi energiapuuduse, varustuskindluse ja kriisitaluvuse tagamisel.

1.4. Eesti taotleb olemasolevale põlevkiviõli tootmisele ja sellega tehniliselt seotud väärtusahelale EL HKSi direktiivis selget erikäsitlust.

Perioodil 2031–2040 tuleb võrreldava tegevustaseme korral säilitada põlevkiviõli tootmise tasuta eraldamise tingimused ja eraldise maht vähemalt aastate 2026–2030 keskmisel tasemel seni, kuni Euroopa Liit impordib märkimisväärses mahus põlevkiviõliga asendatavaid vedelkütuseid.

Erikäsitus peab hõlmama ka põlevkiviõli tootmisega tehniliselt integreeritud väärtusahelat, sealhulgas uttegaasi energiakasutust.

Eesti taotleb samuti, et tasuta eraldamine või muu samaväärne süsinikulekke kaitse säiliks ELis toodetud süsinikulekke ohuga kaupade ekspordile kolmandatesse riikidesse juhul, kui ELi süsiniku piirimeede ei taga eksporditurul võrreldavat konkurentsikaitset.

1.5. Eesti ei toeta Komisjoni kavandatud lahendust, mille kohaselt osa tasuta eraldisest jääb ettevõtjale välja andmata kuni heite vähendamise investeeringute tegemise ja tulemuste tõendamiseni.

Kinnitatud heite vähendamise või investeerimiskava olemasolul tuleb ettevõtjale igal aastal väljastada 100% arvutatud tasuta eraldisest. Kui tingimusliku osa säilitamisest ei ole võimalik täielikult loobuda, ei tohiks see ületada 2% arvutatud tasuta eraldisest.

Tasuta eraldamise majanduslikult olulised tingimused, sealhulgas tingimusliku osa suurus, investeerimiskohustuse põhialused ja erandid, tuleb sätestada direktiivis ega tohi jätta sisuliselt hilisemate rakendus- või delegeeritud aktide otsustada.

1.6. Eesti taotleb EL HKSi direktiivi energiapuuduse ja varustuskindluse kaitseklauslit.

Liikmesriigil peab süsteemihalduri ja riikliku varustuskindluse hinnangu alusel olema võimalik määrata liikmesriigi poolt määratud mahus kodumaine juhitav elektritootmisvõimsus, sealhulgas põlevkivist elektritootmine, ning rakendada sellele EL HKSigale seotud kompensatsiooni- või erimehhanismi ulatuses, mis on vajalik tootmisvõimsuse majanduslikuks säilitamiseks.

Strateegilise tootmise vajadust ja kasutusrežiimi tuleb hinnata elektrisüsteemi kogukulu, impordisõltuvuse, kriisitaluvuse, süsteemiteenuste väärtuse, kütuse varutavuse ning käivitamis- ja seiskamiskulude alusel. Regulatsioon ei tohi eeldada, et strateegilise juhitava tootmise optimaalne roll on alati üksnes harv reservkasutus.

1.7. Eesti taotleb EL HKSi direktiivi hinnatõusu kaitsemehhanismi tugevdamist. Ette teada oleva ja inflatsiooniga korrigeeritava hinnataseme ületamisel peab turule suunatavate ühikute kogus automaatselt suurenema. Hinnapäastiku täpne tase ja vabastatavate ühikute kogus tuleb määrata mõjuanalüüsi alusel.

Eesti ei toeta liikmesriikide enampakkumistulu ebaproportsionaalset ümberjaotamist ELi kesksesse fondidesse. Liikmesriikidele peab jääma võimalikult suur otsustusõigus oma enampakkumistulu kasutamisel.

Moderniseerimisfondi ja liikmesriigi HKSi tulu peab olema võimalik kasutada ka varustuskindluse seisukohalt vajaliku olemasoleva energiatootmise töökindluse, efektiivsuse ja keskkonnanäitajate parandamiseks. Fossiilse või muu süsinikumahuka kodumaise kütuse kasutamine ei tohi iseenesest muuta varustuskindluse seisukohalt põhjendatud investeeringut abikõlbmatuks.

1.8. Eesti toetab kvaliteetsete ja usaldusväärsete rahvusvaheliste kasvuhoonegaaside ühikute kasutamist EL HKSis ning taotleb nende piiratud kasutamise võimaldamist juba perioodil 2031–2035. Rahvusvaheliste ühikute kasutamine peab vähendama ELi ettevõtete tegelikku vajadust HKSi ühikute järele ega tohi ebaproportsionaalselt vähendada liikmesriikide enampakkumistulu.

1.9. COM(2026) 620 ning teiste käesolevas seisukohas eraldi muutmata küsimuste osas toetab Eesti Vabariigi Valitsuse kujundatud seisukohti.

(poolt 4: Arvo Aller, Vladimir Arhipov, Rain Epler, Anti Poolamets; vastu 8: Maidu Ruusmann, Aivar Sõerd, Kadri Tali, Peeter Tali, Tarmo Tamm, Urve Tiidus, Kristo Enn Vaga, Luisa Värk; erapooletuid 0; ei hääletanud 2: Enn Eesmaa, Urmas Reinsalu).

Rain Epleri esitatud muudatusettepanekud ei leidnud toetust

Rain Epler sõnas, et kiidab Urmas Reinsalu tehtud muudatusettepanekuid, kuna ta on võtnud aluseks R. Epleri esitatud ettepanekud ning ka EKRE poolt varasemalt esitatud ettepanekud (sealhulgas eelnõudena esitatud ettepanekud), mis puudutavad sellest HKSist üldse lahkumist. R. Epler sõnas, et toetab U. Reinsalu muudatuste paketti.

Peeter Tali pani kolmandana hääletusele Urmas Reinsalu esitatud ettepaneku muuta Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohtasid vastavalt:

1. Eesti peab vajalikuks säilitada aastatel 2031–2040 põlevkiviõli tootmise väärtusahelale eraldatavate tasuta kvootide maht vähemalt aastate 2026–2030 tasemel ja tingimustel. Eesti on vastu tasuta lubatud heitkoguse ühikute eraldamise sidumisele kohustuslike investeerimiskavadega.

Euroopa Liidu asjade komisjon asetab sellele seisukohale parlamendireservatsiooni.

2. Eesti toetab ETS-i direktiivi täiendamist kindla hinnalae kehtestamisega.

3. Eesti toetab CO₂ vähendamise lineaarse trajektoori pikendamist ja laugemaks muutmist, viies selle vastavusse majanduse reaalse valmisolekuga. Käitistele või allkätistele ei tohi kohaldada sektoriteülest paranduskoefitsienti (CSCF), kui nad rakendavad parimat võimalikku tehnoloogiat ning nende tegevus on liikmesriigi energiapuulgeoleku, varustuskindluse või kriisitaluvuse seisukohalt oluline. ELi HKS-i mõju hindamisel tuleb arvestada ka tootmise ümberpaiknemist, globaalset heidet, impordisõltuvust, energiapuulgeolekut ning strateegilise tootmisvõime säilimist.

4. Eesti peab riiklikust puulgeolekust lähtuvalt tingimusteta vajalikuks energiapuulgeoleku erandi kehtestamist põlevkivienergeetikale, tagades tasuta kvootide võimaldamise aastatel 2031–2040.

5. Eesti seisab selle eest, et heitmekaubanduse süsteemist laekuvate tulude sihtotstarbe määramine, jaotamine ja kasutamine jääks täielikult liikmesriikide suveräänsesse pädevusse.

6. Eesti ei toeta uute valdkondade lülitamist heitmekaubanduse süsteemi, teeb ettepaneku ETS 2 süsteem tühistada ning on vastu täiendavatele koormistele ETS 1 süsteemis järgmistes valdkondades:

Meretransport: Laevanduse kiirendatud ja täiemahuline kaasamine ETS 1 süsteemi tõstab geograafiliselt perifeerse rannikuriigi jaoks kauba- ja reisijateveo hindu, kahjustades riigi logistilist konkurentsivõimet ja ekspordi.

Lennundus: Tasuta kvootide enneaegne kaotamine Euroopa-sisestele lendudele ja reeglite laiendamine isoleerib Eesti geograafiliselt ning tõstab ebaproportsionaalselt lennupiletite hindu.

Olmejäätmete põletamine: Jäätmepõletuse allutamine heitmekaubandusele tõstab hüppeliselt elanike prügiveo ja soojusenergia tariife, omamata kiiret ringmajanduslikku alternatiivi.

(poolt 6: Arvo Aller, Vladimir Arhipov, Enn Eesmaa, Rain Epler, Anti Poolamets, Urmas Reinsalu; vastu 7: Maidu Ruusmann, Aivar Sõerd, Kadri Tali, Peeter Tali, Urve Tiidus, Kristo Enn Vaga, Luisa Värk; erapooletuid 0; ei hääletanud 1: Tarmo Tamm).

Urmas Reinsalu esitatud muudatusettepanekud ei leidnud toetust.

Peeter Tali tegi ettepaneku toetada Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohti põhimõtteliselt kooskõlas keskkonnakomisjoni ja majanduskomisjoni arvamusega, ning täiendades seisukohtade punkte 1.1, 1.3 ja 1.4.1 järgmiselt (muudatused allakriipsutatud):

1.1 Eesti peab Euroopa Liidu (EL) heitkogustega kauplemise süsteemi (HKS) oluliseks konkurentsivõime ja kliimapolitiika instrumendiks. Samas peab HKSis heitkoguse ühikute vähendamise tempo olema võimalikult sujuv ning lähtuma sellest, kui kiiresti muutuvad vajalikud tehnoloogiad tegelikult kättesaadavaks ja majanduslikult tasuvaks ning arvestama

varustuskindluse ja julgeolekukaalutlustega. ELi heitkoguste vähendamise eesmärkide saavutamisel peab säilima tasakaal eri sektorite vahel ning HKS-i aeglasem heite vähendamine ei tohiks tähendada, et puudujäägi katmiseks eeldatakse süsiniku sidumise suurendamist maakasutussektoris, ega suuremat heite vähendamist transpordi või hoonete sektoris.

1.3 Eesti leiab, et ühikute tasuta eraldamine peab jätkuma tempos, mis arvestab tehnoloogiatega tegelikku valmidust, süsinikulekke riski, ELi tööstuse konkurentsivõimet ning varustuskindlust, julgeolekukaalutlusi ja sotsiaalmajanduslikku mõju. Ühikute tasuta eraldamise süsteem ei tohi panna ebasoodsasse olukorda ettevõtteid, kes on investeerinud heite vähendamisse ja saavutanud olemasoleva tehnoloogiaga juba parima võimaliku taseme.

1.4.1 Kui tasuta ühikute eraldamise sidumine heite vähendamise kavadega säilib, tuleb arvestada raskesti vähendatava heitega ja kapitalimahukate tööstusharude eripäradega ning olukordadega, kus vajalikud tehnoloogiad ei ole veel piisavalt küpsed või kättesaadavad, nagu näiteks põlevkiviõlisektoris. Arvesse tuleb võtta ka investeeringuid, mis aitavad vähendada HKS-i kuuluva käitise heidet, sealhulgas ettevõtte teistes tootmisüksustes või taristus, samuti tuleb arvestada enne 2031. aastat tehtud asjakohaseid investeeringuid ja nende mõju heite vähendamisele. Eelistame, et kavade kestus on pikem ning nende miinimummaht väiksem kui käitise viieaastase ELi HKS-i tsükli tasuta eraldatavate ühikute kogumaht.

(poolt 8: Maido Ruusmann, Aivar Sõerd, Kadri Tali, Peeter Tali, Tarmo Tamm, Urve Tiidus, Kristo Enn Vaga, Luisa Värk; vastu 5: Arvo Aller, Vladimir Arhipov, Rain Epler, Anti Poolamets, Urmas Reinsalu; erapooletuid 0; ei hääletanud 1: Enn Eesmaa).

Otsustati:

5.1. Toetada Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohti põhimõtteliselt kooskõlas keskkonnakomisjoni ja majanduskomisjoni arvamusega, ning täiendades seisukohtade punkte 1.1, 1.3 ja 1.4.1:

1.1 Eesti peab Euroopa Liidu (EL) heitkogustega kauplemise süsteemi (HKS) oluliseks konkurentsivõime ja kliimapoliitika instrumendiks. Samas peab HKS-i heitkoguse ühikute vähendamise tempo olema võimalikult sujuv ning lähtuma sellest, kui kiiresti muutuvad vajalikud tehnoloogiad tegelikult kättesaadavaks ja majanduslikult tasuvaks ning arvestama varustuskindluse ja julgeolekukaalutlustega. ELi heitkoguste vähendamise eesmärkide saavutamisel peab säilima tasakaal eri sektorite vahel ning HKS-i aeglasem heite vähendamine ei tohiks tähendada, et puudujäägi katmiseks eeldatakse süsiniku sidumise suurendamist maakasutussektoris, ega suuremat heite vähendamist transpordi või hoonete sektoris.

1.2 Eesti toetab HKS turustabiilsusreservi tugevdamist, et vähendada ELi HKS-i ühiku hinna järske kõikumisi ja parandada hinnataseme prognoositavust. Eesti hinnangul ei ole Euroopa Komisjoni pakutud muudatused piisavad ühikuhinna järskudele tõusudele reageerimiseks, mistõttu tuleb luua selgem hinnatõusu pidurdav mehhanism, näiteks hinnalävendi kaudu, mille ületamisel suurendatakse enampakkumisturul ühikute kogust, või luues paindlikumad tingimused HKS-i turustabiilsusreservi ühikuhinna stabiliseerimismehhanismide rakendamiseks.

1.3 Eesti leiab, et ühikute tasuta eraldamine peab jätkuma tempos, mis arvestab tehnoloogiatega tegelikku valmidust, süsinikulekke riski, ELi tööstuse konkurentsivõimet ning varustuskindlust, julgeolekukaalutlusi ja sotsiaalmajanduslikku mõju. Ühikute tasuta eraldamise süsteem ei tohi panna ebasoodsasse olukorda ettevõtteid, kes on investeerinud heite vähendamisse ja saavutanud olemasoleva tehnoloogiaga juba parima võimaliku taseme.

1.3.1 Toetame tasuta eraldatavate ühikute arvutamise võrdlusaluste vähendamist võimalikult aeglaselt tempos, et vältida sektorite ülese parandusteguri rakendumist. Võrdlusaluste uuendamise protsess peab muutuma läbipaistvaks kõikidele osalistele ning arvestama regionaalsete eripäradega.

1.4 Eesti saab tingimuslikult toetada tasuta eraldatavate ühikute sidumist kohustuslike heite vähendamise investeeringutega, välja arvatud sektorites, kus heidet ei ole võimalik vähendada

tehnoloogiate ebaküpsuse või nende majandusliku tasuvuse tõttu, ning taotleb ühikute koguse ja selle eeldusena esitatava investeeringute kava seose vähendamist, kuna heite vähendamise võimalused sõltuvad sektorist, asukohast, taristu olemasolust ja tehnoloogiate tegelikust valmidusest. Samuti ei tohi ebasoodsasse olukorda seada ettevõtteid, kes on juba investeerinud ja olemasolevate tehnoloogiatega saavutanud suure osa võimalikust heite vähendamisest.

1.4.1 Kui tasuta ühikute eraldamise sidumine heite vähendamise kavadega säilib, tuleb arvestada raskesti vähendatava heitega ja kapitalimahukate tööstusharude eripäradega ning olukordadega, kus vajalikud tehnoloogiad ei ole veel piisavalt küpsed või kättesaadavad, nagu näiteks põlevkiviõlisektoris. Arvesse tuleb võtta ka investeeringuid, mis aitavad vähendada HKSi kuuluva käitise heidet, sealhulgas ettevõtte teistes tootmisüksustes või taristus, samuti tuleb arvestada enne 2031. aastat tehtud asjakohaseid investeeringuid ja nende mõju heite vähendamisele. Eelistame, et kavade kestus on pikem ning nende miinimummaht väiksem kui käitise viieaastase ELi HKSi tsükli tasuta eraldatavate ühikute kogumaht.

1.5 Eesti pooldab ELi HKSi enampakkumistulu kasutamisel liikmesriikidele võimalikult suurt paindlikkust ega pea vajalikuks kehtestada nende kasutamisele kindlaksmääratud prioriteetseid eesmärgi. Samuti peame oluliseks, et enampakkumistulu planeerimisel saavad liikmesriigid lähtuda riigi strateegia- ja eelarveprotsessidest.

1.5.1 Juhul kui prioriteetsed eesmärgid siiski kehtestatakse, eelistab Eesti, et nende hulka hõlmataks ka hoonete energiatarbimise ja CO₂ heite vähendamine, arvestades hoonesektori olulist rolli kliimaeesmärkide saavutamisel.

1.5.2 Eesti ei toeta enampakkumistulu väljamaksetele kolmeaastase tähtaja kehtestamist. Kui tähtaja kehtestamata jätmist ei suudeta kokku leppida, tuleb see siduda enampakkumistulust rahastatavate meetmete raha kasutamise otsusega või määrata väljamaksete tähtaeg pikemana, et võimaldada toetada ka strateegilisi pikemaajalisi tegevusi.

1.6 Eesti soovib muudatusi uute ELi HKSi loodavate algatuste rahastamiseks kavandatud ümberjaotustesse, kuna need luuakse liikmesriikide enampakkumistulu arvelt ning see vähendab oluliselt liikmesriikide võimalusi ise heite vähendamise ja energiatarbimise investeerida. Seetõttu pooldab Eesti ettepanekus olevate selliste rahastamisvahendite mahtude vähendamist või nende katmist muust kui liikmesriikide müügikogusest eraldatavate HKSi ühikute arvelt.

1.6.1 Eesti pooldab Euroopa Komisjonile suunatud ELi HKSi rakendamiskulu, sealhulgas HKSi registri ja merenduse kütuste hinnavahe ja tehnoloogiate arengu rahastu (SMAP) halduskulu katmist ELi eelarve halduskulu osast. Kui see ei õnnestu, siis pooldame registriga seotud Euroopa Komisjoni täiendavate ülesannete eelarve kujundamisel läbipaistvat, põhjendatud ja konservatiivset lähenemist, suurimas võimalikus ulatuses ELi eelarve halduskulu vahendite kasutust ning sellele lisaks tõendatud vajaduse katmiseks jaotusvõtit, mis arvestab liikmesriigi ELi HKSi kuuluvate käitiste arvuga.

1.7 Eesti hinnangul on investeeringukiirendi kavandatud maht esimesel kolmel aastal liiga suur võrreldes toimivate analoogsete ELi instrumentide mahuga, seetõttu eelistame selle olulist vähendamist. Samuti leiame, et investeeringukiirendi abikõlblikud sektorid peavad hõlmama merendussektorit, katma ka investeeringuid taotleva ettevõtte teistes käitistes ja taristus, mis ei kuulu HKSi, kuid mõjutavad HKSi käitise heidet kaudselt, ning tegevusi, mis toetavad HKSi heite vähendamist väljaspool HKSi käitisi.

1.7.1 Investeeringukiirendi puhul „ei kahjusta oluliselt“ (DNSH) põhimõtte rakendamine vähendab raskesti vähendatava heitega sektorite võimalust seda rahastusvahendit kasutada, mistõttu eelistame, et nimetatud rahastamisvahend jäetakse DNSH kohaldamisalast välja. Samuti eelistame, et DNSH põhimõtet ei kohaldata kaitse- ja sisejulgeolekuvaldkonnaga seotud projektides.

1.7.2 Eesti peab oluliseks, et ELi keskestest fondidest ja toetusmehhanismidest nagu merenduse kütuste hinnavahe ja tehnoloogiate arengu rahastu (SMAP) rahastamisel on tagatud toetuste tasakaalustatud geograafiline katvus kõigis liikmesriikides. Seetõttu eelistame võimalusel kindla eelarveosa eelbroneerimist konkreetsete riikide taotlustele. Projektivalikul ei poolda me sellistes fondides toetuse eraldamist üksnes taotluste esitamise järjekorra alusel, vaid õiglase konkurentsi huvides on instrumentide rakendamine läbipaistvate

hindamiskriteeriumide alusel, mille peamised põhimõtted tuleb sätestada direktiivis.

1.8 Eesti tervitab moderniseerimisfondi jätkamist ning peab põhjendatuks, et moderniseerimisfondi abikõlblikkuse lävend on 75% ELi keskmisest sisemajanduse kogutoodangust. Samas leiame, et kaaluda võiks fondi vahendite jaotusvõtme täiendamist viisil, mis arvestab senisest enam liikmesriikide varasemat panust heite vähendamisse ning tunnustab paremini neid liikmesriike, kes on kasvuhoonegaaside heite vähendamisel häid tulemusi saavutanud.

1.9 Teeme ettepaneku hinnata 400–4999 kogumahutavusega laevade lisamist ELi HKSi süsteemi pärast seda, kui Rahvusvaheline Mereorganisatsioon (IMO) on saavutanud rahvusvahelise kokkuleppe laevade kogumahutavusega alates 5000 heite vähendamisele suunatava süsteemi kohta.

1.9.1 Eesti peab oluliseks sätestada ELi HKSi direktiivis selge õiguslik kord, mis tagab, et IMO võimaliku globaalse kasvuhoonegaaside heidet reguleeriva turumehhanismi rakendamisel ei kaasne merendussektorile põhjendamatut kahekordset finants- ja halduskoormust.

1.9.2 Eesti peab Läänemere kliimaolusid arvestades oluliseks jääklassiga laevadele kehtiva heitkoguste erandi tähtajatut või vähemalt 2050. aastani pikendamist ning jääs navigeerimise eraldi arvestamist.

1.9.3 Eesti tervitab merendussektori aruandlussüsteemi lihtsustamist. Peame oluliseks, et aruandlustähtjad on omavahel loogiliselt kooskõlas ning jätavad töendajatele piisava aja andmete kvaliteetseks kontrollimiseks.

1.9.4 Eesti toetab seire- ja aruandlussüsteemi laiendamist reisilaevadele, kuid soovime, et saartevahelise ühenduse erandi kehtivust pikendatakse, see kohaldub reisi- ja reisiparvlaevadele ning kehtib Eesti mandri ja saarte vahelisele elutähtsale ühendusele.

1.9.5 Eesti tervitab merenduse heite vähendamise tehnoloogiate ja säästvate kütuste kõrgema maksumuse kompenseerimiseks toetusmehhanismi loomist.

1.9.5.1 Turutõrgete ületamiseks peame oluliseks, et ettevõtetel oleks võimalik saada toetuse otsus enne investeeringu tegemist, lahendades samas ELi instrumendi finantshuvide kaitse asjakohaste maandamisvõtetega.

1.9.5.2 Eesti peab oluliseks ka tehnoloogianeutraalsuse põhimõtte järgimist ning toetab toetuskõlblike kütuste nimekirja laiendamist vähemalt üleminekuperioodiks kasutatud toiduõlist, loomsetest kõrvalsaadustest, reoveepõhistest lähteainetest ning toidu- ja söödatootmiseks mittesobivast biomassist toodetud kütustele.

1.10 Eesti peab endiselt oluliseks, et ELi HKSi ja Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooni rahvusvahelise lennunduse süsinikdioksiidi kompenseerimise ja vähendamise süsteemi (CORSIA) rakendamine on omavahel seotud selliselt, et see ei too kaasa põhjendamatut halduskoormust, kattuvat rahalist koormust ega ELi lennundusettevõtete konkurentsivõime vähenemist maailmas.

1.10.1 Eesti peab oluliseks, et lennunduse ELi HKSi kohaldamisala laiendamisel ei kaasne väiksematele õhusõiduki käitajatele nõuete täitmisega ebamõistlikku haldus- ega finantskoormust. Väiksematele käitajatele ette nähtud lihtsustatud seire-, aruandlus- ja töendamisnõuded peavad olema selged ja praktikas rakendatavad.

1.11 Eesti toetab süsiniku kogumise, kasutamise, säilitamise ja püsiva eemaldamise terviklikku ning tehnoloogianeutraalset lõimimist ELi HKSi.

1.11.1 Reeglid peavad vältima topeltarvestust, võimaldama sama ettevõtja sertifitseeritud biogeense süsiniku eemaldamise ühikuid kasutada tema eri ELi HKSi käitiste fossiilse heite katmiseks ning tagama, et biogeense või atmosfäärist pärineva CO₂ samaväärselt püsivat sidumist toodetes ja protsessides ei kohelda põhjendamatult ebasoodsamalt kui geoloogilist säilitamist.

1.11.2 Toetame põhimõtet, et süsiniku mittepüsiva sidumise ja kasutamise korral tekib heitkoguse kompenseerimise kohustus üksnes ühe korra ning võimalikult lähedal CO₂ tegelikule atmosfääri paiskumisele.

1.11.3 Euroopa Komisjoni ettepaneku kohaselt loodav süsiniku eemaldamise ühikute ostu mehhanism ning piiriülene CO₂ transpordi- ja säilitamistaristu peavad olema läbipaistvatel ja

proportsionaalsetel tingimustel kättesaadavad ka väiksematele ja hajutatud projektidele ning CO₂ geoloogilise säilitamisvõimaluseta liikmesriikidele, kahjustamata seejuures ELi HKSi toimimist. Biogeense süsiniku püüdmise ja säilitamise puhul tuleb vältida täiendavat kestlikkuse survet biomassile.

1.12 Eesti leiab, et juhul, kui liikmesriigis kohaldatakse olmejäätmete põletamisele keskkonnatasusid või muid hinnastamise vahendeid, mis aitavad otseselt kaasa CO₂ heite vähendamisele, tuleb neid käsitada CO₂ tasuga samaväärse meetmena ning see võimalus peab olema direktiivis selgelt sätestatud. Eesti toetab erandit, mis võimaldab vabastada olmejäätmeid põletavad käitised ELi HKSi heitkoguse kompenseerimise kohustusest. Oluline on, et liikmesriikidele jääb paindlikkus kasutada juba toimivaid riiklikke meetmeid ning võimalusel säilib erandi kohaldamise võimalus ka pärast 2035. aastat.

1.12.1 Eesti saab nõustuda prügilate arvamisega ELi HKSi seire- ja aruandlussüsteemi. Hilisemal võimalikul ELi HKSi täismahus laiendamisel prügilatele on oluline eelhinnata selle tegelikku lisaväärtust heite vähendamisel, mõju liikmesriikide halduskoormusele ning kooskõla kehtivate jäätme- ja kliimapolitiika meetmetega.

1.13 Eesti toetab rahvusvaheliselt kaubeldavate kasvuhoonegaaside ühikute seostamist ELi HKSigagi, et täiendada heitkoguste vähendamise võimalusi ning pikendada ELi HKSi trajektoori. Samas ei tohi nimetatud ühikute kasutamine vähendada liikmesriikide enampakkumistulu.

1.14 Eelistame, et kõik direktiivi muudatused on võimalik riigisisesse õigusesse üle võtta samal tähtajal.

(poolt 8: Maido Ruusmann, Aivar Sõerd, Kadri Tali, Peeter Tali, Tarmo Tamm, Urve Tiidus, Kristo Enn Vaga, Luisa Värk; vastu 5: Arvo Aller, Vladimir Arhipov, Rain Epler, Anti Poolamets, Urmas Reinsalu; erapooletuid 0; ei hääletanud 1: Enn Eesmaa).

(...)

(allkirjastatud digitaalselt)
Peeter Tali
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Roosmarii Kukk
protokollija

Väljavõtte õige
Roosmarii Kukk
Euroopa Liidu asjade komisjoni konsultant